

Ким М.Ю.

студентка,

Национальный университет «Одесская юридическая академия»

ЦИВИЛИЗАЦИОННЫЙ ПОДХОД СРАВНИТЕЛЬНОГО ПРАВОВЕДЕНИЯ И ЕГО РОЛЬ В ПРОЦЕССЕ САМООПРЕДЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

В настоящее время в отечественной юриспруденции сложилась ситуация, когда для адекватного осмысления политико-правовых явлений прошлого и настоящего возникает необходимость в существенном расширении исследовательского контекста с привлечением принципиально новых для юридической науки методов.

Трансформации представлений о государстве и праве сегодня во многом определяются выходом на новые мировоззренческие основы, осмыслением изменений психологии восприятия жизни и роли человека в современном мире.

Закономерно, что подобные трансформации касаются также юриспруденции, где, наряду с традиционной классической методологией, все большее распространение получает современная неклассическая (постклассическая) методология, которая исходит из следующих положений:

- признание несостоятельности проектов рационализации и реформирования общества с целью достижения свободы и справедливости;
- отказ от жестких детерминистических схем в объяснении социальной реальности;
- использование различных исследовательских парадигм;
- обеспечение единства каузального и аксиологического подходов;
- использование методов и методик, выражающих как объективные, так и субъективные основания социальной активности;
- объединение рациональной способности движения к истине с не вполне рациональными социальными понятиями как свобода, равенство, автономия, благосостояние.

На сочетании классических и неклассических концептуальных подходов основывает свое развитие достаточно молодой раздел юриспруденции – сравнительное правоведение, для которого характерна тенденция к синтезу следующих неклассических концептуальных подходов: цивилизационного, герменевтического, аксиологического, антропологического.

Целью данного исследования является более детальный анализ одного из этих подходов – цивилизационного. Его преимуществом является возможность синтетического объединения данных самых различных областей знаний на основе их комплексного анализа. Это позволяет выявлять, а также полно, всесторонне и многогранно характеризовать основные правовые проблемы цивилизационного выбора какой-либо отдельной страны (в том числе Украины), союза государств и любых других политических образований, а также предлагать возможные пути разрешения выявленных проблем. В ситуациях, судьбоносных для многих наций, тщательный

всесторонний аналіз проблем і шляхів їх рішення особливо необхідний. В складні переломні історическі моменти важче акцент іменно на комплексному аналізі проблем, улічуючи всі аспекти і особливості минулого і нинішнього, які можуть впливати на майбутнє. Необхідно також звертатися до досвіду, історії правового становлення і розвитку різних суверенних держав і міждержавних образів, що стає можливим тільки з позицій порівняльного (компаративного) правознавства, заснованого на нових міждисциплінарних, інтегративних методах і підходах.

З позицій цивілізаційного підходу, предметом порівняльного правознавства виступає вивчення множинності цивілізаційних правових реальностей, що відображають різноманітність правових явищ.

Центральною категорією цивілізаційного підходу є поняття «цивілізація». Х.Н. Бехруз визначає цивілізацію як соціально-історическу структуру складившихся спільнот, що характеризуються ідеологічними, релігійними, культурними, морально-етичними особливостями формування, що відображають перехід людства від варварства до нового, більш упорядкованого рівня розвитку.

Специфіка цивілізації як стійкої соціокультурної спільноти визначається багатьма факторами, в тому числі існуванням власної унікальної правової традиції. Така традиція формується під впливом передусім факторів духовно-культурного порядку, в тому числі релігії, що задає цивілізації її ціннісну і світоглядну домінуючу, а також під впливом більш випадкових факторів політики і економіки. При цьому традиція залишається достатньо стійкою, незважаючи на наявність власних правових систем у держав, що належать до певного цивілізаційного ареалу, до трансформації в ньому політичних режимів, зміни змісту окремих правових норм і т.п. Іменно цивілізаційне своєобразие права створює його особливий стиль, який, на думку деяких компаративістів, слугує критерієм для класифікації правових систем і об'єднання їх в правові сім'ї. Таким чином, своєобразие правового стилю частіше за все збігається з цивілізаційною правовою традицією.

Акцент на цивілізаційному підході при вивченні політико-правових явищ дозволяє виділити наступні базові положення:

- відмова від застосування принципу євроцентризму як вузького, одностороннього підходу до аналізу всесвітньої історії, що є наслідком недостатніх знань представників західної цивілізації про інші, не західні народи, і почуття переваги над ними;
- об'єктивне вивчення правових систем і правової панорами світу для досягнення об'єктивних результатів досліджень;
- розгляд історії людства як багатоваріантного процесу з позицій мультикультуралізму;
- принципова рівнозначність правових систем в плані культурно-історического розвитку.

Глобализационные процессы, определяющие в последнее время тенденции и направления развития общества в политической, экономической, культурной, экологической, демографической и правовой сферах обуславливают необходимость диалога правовых систем, их взаимодействия и, в конечном счете, сближения.

Цивилизационный подход позволяет выявить как уникальность, так и равноценность различных цивилизаций и их правовых систем. Он указывает не только на различия между правовыми традициями, но и открывает новые горизонты правовой аккультурации в рамках диалога правовых систем.

Цивилизационный подход предполагает рассмотрение права в качестве нормативно-ценностного регулятора, а также определение ценностных измерений государства, власти, политики. Он позволяет выявить и проследить исторический социокультурный контекст, в поле которого формируются те или иные политико-правовые феномены, а также сформулировать некий обобщенный тип государства и права, политико-правовой идеал, специфичный для данного конкретного цивилизационного ареала.

Важность и актуальность цивилизационной проблематики, в том числе применительно к политико-правовым исследованиям, обусловлены необходимостью уточнения и осмысления цивилизационно-культурной идентичности Украины. Это связано, в частности, с той кризисной ситуацией, в которой оказалось украинское общество в результате либеральных реформ, заключавшихся в некритическом механическом заимствовании западных образцов хозяйствования и управления. Данная проблема кроет в себе глубокую социально-практическую значимость. Если рассматривать её с позиций цивилизационного подхода, становятся возможными:

- анализ правовой специфики Украины в целом и отдельных её регионов;
- рассмотрение общественных процессов украинского социума через призму многоликости, многофакторности развития;
- анализ места Украины в системе международного права, взаимодействие отечественного правового ресурса с иностранными, особенно соседними, правовыми ресурсами;
- сопоставление правовых реалий Украины и других цивилизаций, осмысление их сквозь призму таких общекультурных явлений как религия, культура, ментальность.

На сегодняшний день методологический каркас и подходы к исследованию правовых проблем в Украине остаются классическими. Они основаны на принципах классического научного рационализма – логоцентризме, сциентизме, эволюционизме, позитивизме. Однако все более очевидным становится спектр методологических проблем правоведения, порожденных кризисом классической эпистемологии.

Цивилизационный выбор Украины в основном анализируется с точки зрения экономических предпочтений, с позиций получения наибольшей выгоды для правящих элит. При этом практически не учитывается духовная сторона вопроса: культурологические, религиозные аспекты, историческое прошлое Украины рассматриваются исключительно в материально-

идеологической плоскости, то есть опять же с позиций поиска выгоды для правящих элит, создания ими условий манипуляции общественным мнением.

Принятие решений, осуществление цивилизационного выбора Украины должно происходить максимально обдуманно, взвешенно, с учетом всех возможных правовых, а также экономических, политических, культурных, религиозных, исторических аспектов. Однобокость рассмотрения и ставка исключительно на материально-экономические интересы могут стать причинами серьезных просчетов в судьбоносном решении о дальнейшем цивилизационном выборе Украины.

Список использованных источников:

1. Бехруз Х.Н. Сравнительное правоведение / Учебник для вузов. – О.: Фенікс; – М.: ТрансЛит, 2008. – 504 с.
2. Гаврилова Ю.А. Проблемы использования неклассических методов в процессе преподавания истории и методологии юридической науки // Проблемы теории государства и права. Журнал Вестник Волгоградского государственного университета / Серия 5: Юриспруденция Выпуск № 2 / 2011.
3. Звонарева О.С. О цивилизационном подходе в теории государства и права / О. С. Звонарева // Правоведение. – 2003. – № 4. – С. 173–180.
4. Оборотов Ю.Н. Традиции и обновления в правовой сфере: вопросы теории (от познания к постижению права). – О.: Юрид. л-ра, 2002. – 278 с.
5. Павлов В.И. От классической к неклассической картине правовой реальности: новая парадигма юридического мышления // Право в современном белорусском обществе: сб. науч. тр. / Нац. центр законодательства и правовых исследований Респ. Беларусь; ред. кол.: В.И. Семенков (гл. ред.) [и др.]. – Минск : Бизнесофсет, 2011. – Выпуск. 6. – С. 47–55.

Корольова Ю.В.

здобувач,

Київський університет туризму, економіки та права

ПРАВОВА РЕАЛЬНІСТЬ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Звернення до проблеми правової реальності є однією з головних тенденцій сучасних методологічних досліджень філософії права та юридичної науки.

Вітчизняна юридична наука на початку свого розвитку ототожнювала правову реальність з правом і не досліджувала цю категорію. Згодом правова реальність починає вивчатися як окрема категорія, яку пов'язують з правовим життям і розуміють з правовим життям і розуміють як сукупність правових актів та інших форм виразу права або ж особливий різновид суспільного життя.

На початку ХХ ст. під правовою реальністю у вітчизняній науці розуміють базисні правові реалії по відношенню до яких усі інші правові явища є похідними. Тому під правовою реальністю у різних наукових школах прийнято розуміти правові норми, правовідносини, або ж «правові емоції».